

דבר העורכים

חוברת זו של **משפט וממשל** עוסקת במגוון רחב של סוגיות ונושאים הנוגעים, כל אחד על-פי דרכו, בתחום הרחב של משפט ציבורי ומדיניות ציבורית. מאמרים אלה, אף שכל אחד מהם הוא בגדר שלם הנושא את עצמו, מקיימים ביניהם מגוון רחב של קשרים וזיקות. מתוך כך, הם מהווים בבואה בזעיר-אנפין לצירי הדיון והעיסוק של המשפט הציבורי במובנו הרחב. חיזוקו והעמקתו של שיח הזכויות לצד קידומו של שיח זהויות; ניתוח השפעתם של תהליכים המתקיימים בגופי המנהל השונים על שיח הזכויות ושיח הזהויות; חשיפת תוצאותיה של העדפת מתודולוגיה פרשנית אחת על אחרת ברשות השופטת, והשלכותיה של העדפה זו על קידום זכויות ואינטרסים של גופים ויחידים; והשפעתם של הליכי חקיקה על זכויותיהם של פרטים וקבוצות ועל עיצוב פניה של החברה הישראלית – כל אלה עוברים כחוט-השני במאמרים הכלולים בחוברת זו.

הגיליון נפתח בשני מאמרים המוקדשים לפיתוחן של זכויות מוכרות הקיימות במשפט. הראשון הוא מאמרו של **מיכאל בירנהק**, אשר עוסק בזכות המשפטית לפרטיות ומציע מתווה עיוני להבנתה של זכות זו – הנהנית ממעמד של זכות-יסוד חוקתית במשפט הישראלי – באמצעות המושג "שליטה". הגישה המוצגת במאמר מבקשת לתאר (ברמה הדסקריפטיבית) את המשמעות המקובלת של זכות זו בדין הישראלי, ובו-בזמן להציע (ברמה הנורמטיבית) ציר משותף למעגלי פעולתה השונים של הזכות לפרטיות. המאמר השני, פרי-עטה של **איריס קנאור**, מבקש לעגן את זכותו המשפטית של הפרט לקבל הגנה דיפלומטית ממדינת האזרחות שלו בנסיבות שבהן מדינה אחרת, שבגבולות ריבונותה הוא שוהה, פועלת באופן שמפר את זכויותיו או עלול להפר אותן. הדיון מבקש לצקת בזכות להגנה דיפלומטית תכנים חדשים אשר הולמים תפיסות עכשוויות בנוגע לגבולות בין מדינות ריבוניות. בין השיטין מצטייר המתח המובנה בין תפיסה של זכויות אדם אוניוורסליות לבין שאלות של זהות לאומית והשתייכות לישות ריבונית.

שני מאמרים נוספים עוסקים בסוגיות שעל קו-התפר בין שיח הזכויות לבין שיח של זהויות, וזאת מזוויות שונות ומרתקות. במאמר האחד מתאר **איתן לבונטין** את התפתחותם של דיני מרשם האוכלוסין במשפט הישראלי ואת היותם מושתתים על ההבחנה היסודית בין סטטוס לבין רישום. המאמר דן במציאות משפטית זו – שאינה הכרחית או מחויבת – מתוך עמדה ביקורתית, וחושף את השלכותיה על זכויותיו וחובותיו של הפרט, כמו-גם על השתייכותו למעגלים קבוצתיים רחבים יותר. מאמרה

של **חני אופק-גנדלר** עוסק במישרין בשאלת הכלים המשפטיים העשויים לסייע בחיזוקו ובקידומו של שיח הזכויות בחברה רב-תרבותית ומשוסעת כחברה הישראלית היום. מתוך עמדה ביקורתית המופנית כלפי האמצעים הקיימים כיום בהקשר זה, המאמר מציע לאמץ את המכשיר של "תסקיר השפעה על הקהילה" כחלק מתהליך קבלת ההחלטות ברשות המנהלית, וזאת כצעד משמעותי ראשון לשם כינונו ומיסודו של דיאלוג בין-קהילתי אמיתי אשר יגשר על שסעים חברתיים ויעניק משקל גם לקולם של מי שאינם נמנים עם קבוצת הרוב בחברה.

שני המאמרים האחרונים בחוברת עוסקים בסוגיות ספציפיות יותר, שאף הן בעלות אופי תהליכי והשלכות ארוכות-טווח. מאמרו של **טל גולן** מנתח את המציאות החקיקתית בישראל, שבה נהפך חוק ההסדרים למכשיר שלטוני שגור להקפאתה של חקיקה פרטית, מהד גיסא, וליישום רפורמות ממשלתיות, מאידך גיסא. על רקע זה נבחן המכשיר הממשלתי שביטוייו בחוק ההסדרים משתי זוויות-ראייה משלימות: ראשית, נבחנת ההצדקה הראשונית לחוק ההסדרים – התמודדות עם מצב חירום כלכלי – תוך הצגת הפגיעה באושיותיו של משטר דמוקרטי תקין ובתפיסת עליונותו של המחוקק בהליכי החקיקה; שנית, מתוארות השלכותיו ארוכות-הטווח של מנגנון חוק ההסדרים על אופייה של ישראל כמדינת-רווחה, תוך דיון בדוגמה של חוק הדיור הציבורי. לבסוף, **עמיחי כהן** מצביע במאמרו על תובנות העולות מגישת הבחירה הציבורית (Public Choice) לגבי הבחירה בין גישות פרשניות שונות המשתייכות לשיטת הפרשנות התכליתית, שהיא השיטה הפרשנית המושלת כיום בכיפה בפסיקותיהם של בתי-המשפט בישראל. בתוך כך המאמר מצביע על יתרונותיה, במקרים מתאימים, של גישת פרשנות תכליתית המאמצת את תובנותיה של גישת הבחירה הציבורית, מבחינת יכולתה לתקן ליקויים בהליכי החקיקה ובפעולות המנהל. אל מול הגישה הפרשנית המוצעת מוצגת הפרשנות שאותה בחר בית-המשפט העליון לאמץ בכמה מקרי-דגם העוסקים במכון התקנים הישראלי, תוך עימות המצוי עם הרצוי. אנו מקווים כי תמצאו עניין בחוברת. כרגיל, נשמח לכל הערה או הארה בהתייחס לחוברת הנוכחית, כמו-גם להצעות הנוגעות בחוברות שלעתיד-לבוא.

קרן אניספלד
סגנית עורך

גיא דוידוב
עורך